

לאו הניתן לתשלומין

לאו שהעובר עליו חייב לשלם ממוזן – אין לוקים עליו (מכות טז., רמב"ם סנהדרין יח-ב, חינוך הגדרה סוף תקכב).

לדוגמא, גניבה, גזילה, עושק, אונאה (פירוש המשניות לרמב"ם מכות ג-א ד"ה והחלק), וכן שאר כל הלאווים שבממוזן (מנחת חינוך תקכב-א [ד]).

דינים דומים: על שישה סוגי לאווים אין לוקים¹ (רמב"ם סנהדרין יח-ב וכסף משנה שם ד"ה ושאר):

(א) לאו שאין בו מעשה.

(ב) לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין.

(ג) לאו שניתן לתשלומין.

(ד) לאו הניתק לעשה.

(ה) לאו שבכללות.

(ו) לאו הבא מכלל עשה.

טעם הפטור הוא שהלאו נכתב לצורך חיוב תשלומין ולא לצורך חיוב מלקות (שרידי אש מקור וטעם בבא קמא סוף כט, אמנם בהמשך דבריו הקשה על טעם זה).

במקום שאינו משלם כן לוקה, ואינו כלאו הניתק לעשה שפטור גם באופן שאינו ניתק² (מנחת חינוך פג-א [א] ד"ה ועיקר).

ניתק לעשה - בלאו שניתן לתשלומין פטור ממלקות גם באופן שאינו ניתק לעשה (מנחת חינוך פג-א [א] ד"ה ועיקר, אחיעזר ח"א אה"ע כא-ב ד"ה ולכאורה).

בנשים - לאו שאין לוקין עליו, כגון לאו שניתק לעשה וכן לאו שאין בו מעשה, דן המנחת חינוך (ח-ב [ד] ד"ה ונוהגת) האם נשים חייבות בו כשאר לאווין או שפטורות ממנו, כיוון שמקור חיוב נשים בלאווין נלמד מהפסוק (במדבר ה-ו) "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם" (קידושין לה.) ושם מדובר רק בלאווין שנענשים עליהם.

ערכים קרובים: לאו הבא מכלל עשה, לאו הניתק לעשה, לאו שאין בו מעשה, לאו שבכללות, לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין, מלקות, מצוות לא תעשה.

לאו הניתק לעשה

לאו שהעובר עליו מתחייב בעשה על מנת לתקנו – אין לוקים עליו (הסוגיא במכות טו., האריך בזה שאגת אריה פא).

לדוגמא, גזל, משכון, פאה, אונס שגירש (מכות טז., דן בזה שאגת אריה פא ד"ה ועוד).

החולק על דין זה הוא רבי עקיבא שסובר שכן לוקים על לאו הניתק לעשה (כך משמע ממכות ד: ורש"י שם ד"ה לא מן השם הוא זה).

¹ לגבי כל אחד מהם עיין בערכו.

² אמנם ע"ע לאו הניתק לעשה בסעיף "פרטי הדין" ד"ה כשמקצתו, שיש אומרים שגם בלאו הניתק לעשה חייב כאשר אינו ניתק.